FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT SIEGBERT ALBER

fremsat den 22. juni 1999 *

A — Indledning

1. I denne sag har Corte d'appello di Torino (Italien) forelagt Domstolen et antal spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager [1] — den såkaldte »Bruxelleskonvention« — (herefter »konventionen«) samt vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 30 og 36 (efter ændring nu artikel 28 EF og 30 EF) og EF-traktatens artikel 86 (nu artikel 82 EF). Den nationale ret har forelagt spørgsmål for Domstolen, fordi den er i tvivl om, hvorvidt en dom, som er afsagt i Frankrig, og som efter rettens opfattelse er i strid med principperne om fri konkurrence og om frie varebevægelser, i henhold til konventionen skal fuldbyrdes i Italien.

2. Den forelæggende ret anfører blot med hensyn til hovedsagen, at det franske selskab Régie nationale des usines Renault (nu Renault SA, herefter »Renault«) har fremsat begæring — i forhold til selskabet Maxicar og Orazio Formento (herefter »Maxicar«) — om, at en dom afsagt af Cour d'appel de Dijon i 1990 erklæres eksigibel, dvs. forsynes med fuldbyrdelsespåtegning i henhold til konventionens artikel 31. Ved dommen blev Orazio Formento dømt til at betale 20 000 FRF i bøde for varemærkeforfalskning, og de to parter blev in solidum med en anden virksomhed tilpligtet at betale 100 000 FRF i skadeserstatning. Ifølge det bl.a. af Kommissionen oplyste blev Maxicar i Frankrig dømt for at have fremstillet uoriginale reservedele til automobiler af mærket Renault i Italien og for at have importeret disse til Frankrig, uden at Renault, der er indehaver af de pågældende industrielle ejendomsrettigheder, havde givet tilladelse dertil.

3. Corte d'appello di Torino afslog — ifølge Kommissionen den 25. februar 1997 — begæringen om at erklære dommen, der var blevet stadfæstet efter kassationsanke i Frankrig, eksigibel. Renault indbragte — ved genoptagelse — denne afgørelse for Corte d'appello di Torino — ifølge de sagsøgte den 28. marts 1997. Det er i forbindelse med denne sag, at Corte

* Originalsprog: tysk.

1 — EFT L 304, s. 17. Sagen angår konventionen som ændret ved konventionen af 9.10.1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25.10.1982 om Den Hellenske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1) samt ved konventionen af 26.5.1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1).

d'appello di Torino har anmodet Domstolen om en præjudiciel afgørelse.

4. Den forelæggende ret oplyser, at Maxicar under genoptagelsessagen vedrørende den oprindelige afgørelse har bestridt, at den franske dom kan erklæres eksigibel i Italien, idet det gøres gældende, at den er i strid med grundlæggende retsprincipper på det erhvervsretlige område og uforenelig med en tilsvarende afgørelse, der er truffet i Italien mellem de samme parter. Ifølge den forelæggende ret har Maxicar gjort gældende, at Cour d'appel de Dijon har domfældt med den begrundelse, at industrielt design inden for bilproduktion kræver en særlig vidtgående beskyttelse, fordi det er en faktor af afgørende betydning for en bilmodels succes hos publikum og samtidig bestemmende for producentens image på markedet. Den franske ret fandt desuden, at det enkelte element i en bils karrosseri er udtryk for en del af ophavsmandens forestillinger om hele karrosseriet, og at den retsbeskyttelse, der finder anvendelse på helheden, også må anvendes på dennes enkelte bestanddele, idet denne beskyttelse ellers er illusorisk. Retten tilføjede, at det ikke var muligt til støtte for de uafhængige reservedelsproducenter at henvise til, at en sådan produktion var lovlig i Italien. Efter Maxicar's opfattelse kan den franske domstols konstatering af, at bildesignet har retlig betydning, således at beskyttelsen af helheden udvides til at omfatte de enkelte dele, ikke anerkendes og er i strid med grundlæggende retsprincipper i Italien på det erhvervsretlige område, hvorved der henvistes til konventionens artikel 27, nr. 1. En anerkendelse af Cour d'appel de Dijon's dom ville — stadig ifølge Maxicar — betyde, at afgørelsen blev eksigibel uden for Frankrig, hvilket ville gøre den tilsidesættelse af princippet om de frie varebevægelser, som dommen er udtryk for, endnu mere udtalt.

5. Desuden er den franske dom ifølge Maxicar klart i strid med en dom, Tribunale di Milano har afsagt i maj 1995 i en sag mellem Maxicar og Renault vedrørende lovligheden af uafhængige reservedelsproducenters eftergørelse af »Body-panels«. Denne afgørelse er en retskraftig dom afsagt mellem de samme parter, hvorved der henvises til Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 3.

6. Den forelæggende ret anfører, at Domstolens praksis har bevæget sig i retning af at fastlægge præcise grænser for udnyttelsen af de forskellige immaterialrettigheder i forhold til de frie varebevægelser og den frie konkurrence. Domstolens praksis syntes dog at rejse en vis usikkerhed med hensyn til den egentlige rækkevidde af disse principper, der i øvrigt må anses for grundlæggende retsprincipper i konventionens forstand. Eftersom den forelæggende ret finder at have ret til at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen (herefter »protokollen«), har den besluttet at forelægge følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal EF-traktatens artikel 30-36 fortolkes således, at disse bestemmelser er til

hinder for, at indehaveren af en industriel eller intellektuel ejendomsret i en medlemsstat kan påberåbe sig sin eneret for at forbyde tredjemand at fremstille, sælge og eksportere enkelte karrosseridele til en anden medlemsstat, når de samlet udgør karrosseriet til et automobil, der allerede er bragt på markedet, dvs. enkelte karrosseridele, der udbydes på markedet som reservedele til samme automobil?

2) Kan EF-traktatens artikel 86 danne grundlag for et forbud mod det misbrug af en dominerende stilling — som hver enkelt bilproducent har på markedet for reservedele til biler af det pågældende mærke — et misbrug, som består i, at det tilsigtes gennem udøvelse af de industrielle eller intellektuelle ejendomsrettigheder og retsforfølgning på grundlag af rettighederne fuldstændigt at fjerne enhver konkurrence fra de selvstændige reservedelsproducenters side?

3) Er følgelig en af en ret i en medlemsstat afsagt dom, der anerkender en industriel eller intellektuel ejendomsret til enkelte dele som nævnt, der tilsammen udgør karrosseriet til et automobil, og giver beskyttelse til indehaveren af denne påståede eneret, i strid med grundlæggende retsprincipper i Bruxelles-konventionens artikel 27's forstand, når dommen forbyder andre personer, der driver erhvervsvirksomhed i en anden medlemsstat, at fremstille, sælge, forsende i transit, importere eller eksportere disse dele til den pågældende medlemsstat, når de tilsammen udgør karrosseriet til et automobil, der allerede er bragt på markedet, og under alle omstændigheder pålægger sanktioner for disse former for virksomhed?«

B — De relevante bestemmelser i konventionen og protokollen

7. I henhold til konventionens artikel 26, stk. 1, skal retsafgørelser, der er truffet i en kontraherende stat, anerkendes i de øvrige kontraherende stater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig fremgangsmåde.

8. Artikel 27 indeholder undtagelser fra bestemmelsen om anerkendelse. En retsafgørelse kan således ikke anerkendes:

»1) såfremt en anerkendelse vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til

[...]

3) såfremt afgørelsen er uforenelig med en afgørelse mellem de samme parter truffet i den stat, som begæringen rettes til

[...]«

9. Reglerne om fuldbyrdelse findes i artikel 31, hvori det hedder, at de i en kontraherende stat trufne retsafgørelser, som er eksigible i den pågældende stat, kan fuldbyrdes i en anden kontraherende stat, når de på begæring af en berettiget part er blevet erklæret for eksigible i sidstnævnte stat. I henhold til artikel 32 skal begæringen i Italien fremsættes over for Corte d'appello.

10. Såfremt fuldbyrdelse tillades, kan den part, mod hvem fuldbyrdelsen begæres, i medfør af konventionens artikel 36 anfægte afgørelsen ved appel eller genoptagelse. I henhold til konventionens artikel 37 skal dette i Italien ske til Corte d'appello. Såfremt begæringen om fuldbyrdelsestilladelse afslås, kan ansøgeren i medfør af artikel 40 anfægte afgørelsen herom, i Italien ved at indbringe den for Corte d'appello.

11. Ifølge protokollens artikel 1 har De Europæiske Fællesskabers Domstol kompetence til at træffe afgørelse med hensyn til »fortolkningen af konventionen [...] samt af nærværende protokol«. Det er imidlertid kun visse retter, som kan anmode Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse. I protokollens artikel 2, nr. 1, opregnes for hver enkelt medlemsstat et antal retter, der kan forelægge præjudicielle spørgsmål. I Italien er det Corte suprema di Cassazione. Det hedder i artikel 2, nr. 2 og 3, at fortolkningsspørgsmål også kan forelægges af følgende retter:

»2) retterne i de kontraherende stater, såfremt de træffer afgørelse som appelinstans

3) i de i konventionens artikel 37 anførte tilfælde, de i samme artikel nævnte retter«.

Jeg bemærker allerede her, at protokollens artikel 2 ikke udtrykkeligt omtaler artikel 40, der angår appel eller indgivelse af begæring om genoptagelse af et afslag på en begæring om fuldbyrdelsestilladelse.

C — Domstolens dom af 5. oktober 1988 i sagen CICRA og Maxicar [2]

12. I denne sag havde Domstolen fået forelagt spørgsmål vedrørende samme problematik, som de to første spørgsmål i den foreliggende sag drejer sig om, og spørgsmålene var i øvrigt formuleret på tilsvarende måde. Sagsøgerne i sagen var

2 — Sag 53/87, Sml. s. 6039.

CICRA, en erhvervssammenslutning bestående af en række italienske virksomheder, der fremstiller og markedsfører enkeltdele til bilkarrosserier — som reservedele — og selskabet Maxicar, der er medlem af sammenslutningen. Parterne i sagen var således de samme som i den foreliggende sag. Eftersom dommen og dens ordlyd har stor betydning for besvarelsen af de to første spørgsmål, skal jeg indledningsvis gennemgå den i detaljer.

13. Domstolen bemærkede for det første, at »fastsættelsen af betingelserne for og de nærmere regler om beskyttelsen af mønstre på fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin, og da der ikke er tilvejebragt ensartethed inden for Fællesskabets rammer eller er sket en tilnærmelse af lovgivningerne, henhører under national lovgivning. Det tilkommer den nationale lovgivende myndighed at fastlægge, hvilke produkter beskyttelsen kan omfatte, selv når produkterne indgår i en helhed, der allerede er beskyttet som sådan« [3].

14. Domstolen tilføjede:

»Det bemærkes endvidere, at den ret, indehaveren af et beskyttet mønster har til at modsætte sig, at andre fremstiller produkter, der er omfattet af mønsterretten, med henblik på at sælge dem på det indenlandske marked eller eksportmarkederne, eller til at forhindre indførsel af sådanne produkter, som er fremstillet i andre medlemsstater uden mønsterhaverens samtykke, udgør enerettens egentlige indhold. At hindre anvendelsen af den nationale lovgivning ville herefter være det samme som at drage selve enerettens eksistens i tvivl.

Det skal endvidere bemærkes, at i henhold til artikel 36 er det tilladt at opretholde restriktioner vedrørende indførsel eller udførsel, som er begrundet i hensynet til beskyttelse af industriel og kommerciel ejendomsret, i det omfang restriktionerne hverken udgør et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne. Hvad det angår skal det blot bemærkes, at det fremgår af sagens akter, [...] at den nationale lovgivning ikke tager sigte på at give indenlandske produkter en fortrinsstilling i forhold til andre produkter med oprindelse i andre medlemsstater« [4].

15. For så vidt angår traktatens artikel 86 bemærkede Domstolen, at den omstændighed, at der i henhold til loven opnås en eneret, som går ud på, at rettighedshaveren kan forhindre, at andre uhjemlet fremstiller og sælger de beskyttede produkter, ikke i sig selv kan betragtes som et misbrug, hvorved konkurrencen søges udelukket [5].

3 — Den i fodnote 2 anførte dom i sagen CICRA og Maxicar, præmis 10. Det kan nævnes, at den fællesskabsretlige beskyttelse af monstre for komponenter til reparation af et sammensat produkt, ikke er blevet ændret ved vedtagelsen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/71/EF af 13.10.1998 om retlig beskyttelse af monstre (EFT L 289, s. 28), eftersom dette område i henhold til direktivets artikel 14 udtrykkeligt undtages fra samordningen.

4 — Den i fodnote 2 anførte CICRA og Maxicar-dom, præmis 11 f.

5 — Den i fodnote 2 anførte CICRA og Maxicar-dom, præmis 15.

16. Specielt med hensyn til prisforskellen mellem de reservedele, der sælges af automobilproducenten, og de reservedele, der sælges af uafhængige producenter, bemærkede Domstolen, at »det følger af Domstolens praksis [...] at den omstændighed, at prisen for de førstnævnte produkter er højere end for de sidstnævnte, ikke nødvendigvis udgør et misbrug, idet indehaveren af en mønsterret med rette kan gøre krav på et vederlag for de udgifter, han har afholdt med henblik på at udarbejde det registrerede mønster« [6].

17. Herefter fandt Domstolen, at de præjudicielle spørgsmål måtte besvares således:

»1) Reglerne om frie varebevægelser er ikke til hinder for at anvende en national lovgivning, hvorefter en automobilproducent, der er indehaver af en mønsterret til reservedele til automobiler af egen fabrikation, har ret til at forbyde andre at tilvirke beskyttede enkeltdele med henblik på at sælge dem på det indenlandske marked eller eksportere dem, eller til at forhindre indførsel fra andre medlemsstater af beskyttede enkeltdele, som er fremstillet dér uden automobilproducentens samtykke.

2) En mønsterregistrering af enkeltdele til automobilkarrosserier udgør ikke i sig selv et misbrug af en dominerende stilling som omhandlet i traktatens artikel 86; udøvelsen af eneretten i henhold til sådanne mønstre kan være omfattet af forbuddet i traktatens artikel 86, hvis den fører til, at en virksomhed, der indtager en dominerende stilling, handler på en måde, der er udtryk for misbrug, f.eks. hvis den vilkårligt nægter at levere reservedele til selvstændige reparationsværksteder, fastsætter urimeligt høje reservedelspriser eller beslutter ikke længere at fremstille reservedele til en bestemt model, selv om der stadig findes et stort antal biler af denne model, forudsat at en sådan adfærd kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater.«

D — Det tredje spørgsmål

18. I denne sag er der først og fremmest — som den forelæggende ret selv bekræfter — tale om at afgøre, hvorvidt begrebet grundlæggende retsprincipper i konventionens artikel 27, nr. 1, også omfatter fællesskabsretten. Besvares dette spørgsmål benægtende, bliver det overflødigt at tage stilling til de to første spørgsmål om fortolkningen af fællesskabsretten. Det er derfor efter min opfattelse hensigtsmæssigt at behandle det tredje spørgsmål først, hvilket de fleste af de parter, der har afgivet indlæg for Domstolen, i øvrigt også har gjort, i hvert fald under retsmødet.

6 — Den i fodnote 2 anførte CICRA og Maxicar-dom, præmis 17.

Formaliteten

19. I forbindelse med det tredje præjudicielle spørgsmål må det først afklares, om den forelæggende ret overhovedet har kompetence til at forelægge Domstolen spørgsmål om fortolkningen af konventionen.

Parternes argumenter

20. Efter Renault's opfattelse foreligger ingen sådan kompetence. Renault henviser herved til artikel 2 i protokollen. Eftersom den forelæggende ret har truffet afgørelse i første instans, og sagen er indbragt for den i henhold til konventionens artikel 40 og ikke i henhold til artikel 37, kan Domstolen ikke anmodes om at træffe præjudiciel afgørelse på grundlag af protokollens artikel 2. Renault henviser til støtte herfor til Domstolens retspraksis [7]. I Von Gallera-sagen afviste Domstolen at realitetsbehandle et præjudicielt spørgsmål fra en ret, som havde fået forelagt en begæring om fuldbyrdelsestilladelse. Bestemmelsen skal fortolkes strengt, og kompetencen kan ikke udvides på grundlag af en analogi med artikel 37, som er en undtagelse.

21. Maxicar, den franske regering og Kommissionen har derimod anført, at det præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling. Efter Maxicar's opfattelse behandler den forelæggende ret sagen i en sammenhæng, der må betragtes som en appelprocedure i henhold til protokollens artikel 2, nr. 2 og 3. Den afgørelse, som retten skal træffe, kan i henhold til artikel 41 kun anfægtes ved en kassationsappel. Det bekræftes i Jenard-rapporten [8], at den forelæggende ret bør betragtes som en appelinstans. Den af Renault påberåbte kendelse er ikke relevant, eftersom der var tale om et præjudicielt spørgsmål forelagt af en ret, der skulle træffe afgørelse i første instans.

22. Den franske regering finder i øvrigt, at den forelæggende ret træffer afgørelse som appelinstans i henhold til artikel 40, og den henviser til støtte herfor til Domstolens praksis [9].

23. Kommissionen anfører indledningsvis, at proceduren i artikel 40 i flere af konventionens sprogversioner betegnes som en appelprocedure. Eftersom dette tillige klart bekræftes i Jenard-rapporten, finder Kommissionen, at den forelæggende ret har kompetence til at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål i henhold til protokollens artikel 2, nr. 2. Kommissionen anfører i øvrigt, at der er mange ligheder mellem procedurerne i konventionens artikel 37 og 40, f.eks. at reglerne om kontradiktion skal overholdes. Det kan således ikke udelukkes, at artikel 2, nr. 3, i protokollen implicit omfatter det tilfælde, der nævnes i konventionens artikel 40. Selv om

7 — Kendelse af 28.3.1984, sag 56/84, Von Gallera, Sml. s. 1769.

8 — Rapport vedrørende konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1979 C 59, s. 1).

9 — Dom af 12.7.1984, sag 178/83, Firma P., Sml. s. 3033, præmis 11.

mulighederne for at forelægge præjudicielle spørgsmål i henhold til konventionen er begrænsede, vil en sådan udvidelse være i overensstemmelse med hensynet til ligevægten mellem de forskellige procedurer i konventionen og hensynet til, at parterne i en sag i henhold til artikel 40 og parterne i en sag i henhold til artikel 37 behandles lige.

Stillingtagen

24. Når man sammenligner konventionens og protokollens ordlyd, kan man konstatere, at procedurerne i artikel 37 og 40 er opbygget og endog benævnt forskelligt i de forskellige sprogversioner. I den tyske version anvendes således udtrykket »Rechtsbehelf« i artikel 37 og 40, mens den ret, der nævnes i protokollens artikel 2, nr. 2, skal behandle sagen »als Rechtsmittelinstanz« (o.a.: i den danske version henholdsvis »appel [...] og begæring om genoptagelse« og »appelinstans«).

25. I den franske tekst beskrives procedurerne i konventionens artikel 37 og 40 som »recours«, og i protokollens artikel 2, nr. 2, hedder det, at retterne »statuent en appel«.

26. Den engelske tekst derimod taler i artikel 37 og artikel 40 om »appeal«, og ifølge protokollens artikel 2, nr. 2, skal retterne behandle sagen »in an appellate capacity«.

27. Det er således ikke på grundlag af ordlyden muligt at fastslå med sikkerhed, om den forelæggende ret behandler sagen som appelinstans i henhold til konventionens artikel 40. Betragter man opbygningen af protokollens artikel 2, kan man nærmest få den opfattelse, at en ret, der behandler sagen i henhold til artikel 40, ikke er en appelinstans. Den omstændighed, at de retter, der træffer afgørelse som appelinstans, omtales i nr. 2, hvorimod der i nr. 3 udtrykkeligt henvises til artikel 37, kan føre til den konklusion, at de i artikel 37 omtalte retter netop ikke træffer afgørelse som appelinstanser. Da procedurerne i artikel 37 og 40, som Kommissionen med rette har anført, minder meget om hinanden — der er i begge tilfælde tale om at anfægte en afgørelse truffet af den ret, som har fået forelagt en begæring om fuldbyrdelsestilladelse — og eftersom de er opbygget på samme måde i de sprogversioner, jeg har nævnt, kunne dette betyde, at den ret, for hvilken den i artikel 40 omhandlede procedure indbringes, heller ikke kan anses for at træffe afgørelse som appelinstans.

28. Domstolens praksis går imidlertid i en anden retning. I Firma P.-sagen [10], som den franske regering også henviser til, stillede en ret, som havde fået forelagt en sag i medfør af konventionens artikel 40, et spørgsmål vedrørende fortolkningen af denne artikel. Spørgsmålet blev ikke afvist fra realitetsbehandling. Domstolen fortolkede derimod artikel 40 og besvarede således spørgsmålet. I forbindelse med fortolkningen udtalte Domstolen: »Det bemærkes, at konventionen ikke desto mindre udtrykkeligt foreskriver, at appelsagen er kontradiktorisk, og dette gælder uafhængigt af

10 — Anført i fodnote 9.

rækkevidden af afgørelsen i første instans« [11]. Heraf kan udledes, at den forelæggende ret træffer afgørelse som appelinstans. En ret, som skal træffe afgørelse i henhold til konventionens artikel 40, kan således forelægge Domstolen spørgsmål om fortolkningen af konventionen. Dette resultat modsiges ikke af den af sagsøgeren påberåbte kendelse i Von Gallera-sagen, eftersom der i denne sag var tale om et spørgsmål fra en ret, som havde fået forelagt en begæring om fuldbyrdelsestilladelse og således skulle træffe afgørelse i første instans. Dette spørgsmål blev afvist fra realitetsbehandling [12].

Indholdet af det tredje spørgsmål

Begrebet grundlæggende retsprincipper

Parternes argumenter

30. Renault har anført, at det tredje spørgsmål har til formål at få oplyst, om en fejlagtig fortolkning i en udenlandsk dom kan udgøre en tilsidesættelse af internationale grundlæggende retsprincipper. Med hensyn til begrebet »grundlæggende retsprincipper« henviser Renault først og fremmest til Jenard-rapporten. Det fremgår af denne, at bestemmelsen om grundlæggende retsprincipper kun finder anvendelse sjældent og i undtagelsestilfælde, og at man kun kan afslå at forsyne en udenlandsk retsafgørelse med fuldbyrdelsespåtegning, såfremt anerkendelsen af afgørelsen, dvs. de virkninger, denne kan indebære i medlemsstaten, er i strid med grundlæggende retsprincipper.

29. Det skal blot tilføjes, at der — som Kommissionen har anført — ikke er grundlag for at behandle procedurerne i konventionens artikel 37 og 40 forskelligt. Der er i begge tilfælde tale om at anfægte en rets afgørelse om, hvorvidt der skal gives fuldbyrdelsestilladelse eller ikke. Eneste forskel er, at der er tale om en anden part. Jeg kan derfor ikke se, hvorfor Domstolen kun skulle kunne få forelagt et præjudicielt spørgsmål i forbindelse med én af disse procedurer. Hvis Domstolen således måtte finde, at den forelæggende ret ikke træffer afgørelse som appelinstans i henhold til protokollens artikel 2, nr. 2, skal de præjudicielle spørgsmål alligevel antages til realitetsbehandling i medfør af protokollens artikel 2, nr. 3, på grundlag af en analogi fra proceduren i konventionens artikel 37.

31. Domstolen har også fastslået, at begrebet »grundlæggende retsprincipper« kun kan spille en rolle inden for fællesskabsretten i undtagelsestilfælde [13].

11 — Den i fodnote 9 anførte Firma P.-dom, præmis 11.

12 — Den i fodnote 7 anførte kendelse, præmis 3 og 5.

13 — Dom af 4.2.1988, sag 145/86, Hoffmann, Sml. s. 645.

32. Maxicar henviser til forslaget til afgørelse i Van den Boogaard-sagen [14] og anfører, at begrebet »grundlæggende retsprincipper« kun kan finde anvendelse i situationer, hvor afgørelsen har meget stor betydning for retsopfattelsen i en medlemsstat. I den foreliggende sag er der imidlertid alene spørgsmål om, hvorvidt en fejlagtig fortolkning kan være i strid med grundlæggende retsprincipper. Dette kan ikke være tilfældet.

33. Med en sådan udvidelse af begrebet »grundlæggende retsprincipper« ville en ret have mulighed for at efterprøve retsafgørelsens realitet med henvisning til, at den udenlandske rets fortolkning var fejlagtig. Netop dette forbyder konventionen imidlertid på to steder, i artikel 29 og 34, hvilket også fremgår af Jenard-rapporten.

34. Hvis dette alligevel skulle blive tilladt, ville konventionens formål om at sikre hurtig fuldbyrdelse af retsafgørelser i andre medlemsstater blive fuldstændig tilsidesat, og der ville desuden blive indført en ny appeladgang.

35. Ifølge Domstolens faste praksis hører mønsterbeskyttelse i øvrigt under de nationale lovgivninger og kan ikke fastlægges af retterne i en anden medlemsstat. Såfremt den italienske ret i denne sag skulle afslå at anerkende den franske dom, hvori lovovertrædelser begået på fransk område straffes, ville det krænke fransk suverænitet.

36. Ifølge Maxicar er der ikke i den foreliggende sag tale om at foretage en ny realitetsprøvelse af sagen, men derimod om, at Domstolen skal definere begrebet »grundlæggende erhvervsretlige retsprincipper«, dvs. en af de i konventionen opstillede grænser for, hvornår en dom kan forsynes med fuldbyrdelsespåtegning. Begrebet bør fortolkes således, at det henviser til internationale grundlæggende retsprincipper, som omfatter de fællesskabsretlige grundlæggende retsprincipper og dermed principperne om frie varebevægelser og om fri konkurrence.

37. Bestemmelsen i artikel 27, nr. 1, er en sikkerhedsklausul, hvorefter de kontraherende stater kan modsætte sig fuldbyrdelse af en retsafgørelse, når denne berører fundamentale principper, som indgår i de grundlæggende retsprincipper. Den omstændighed, at bestemmelsen kun kan anvendes undtagelsesvis, indebærer ikke, at den ikke kan anvendes i denne sag.

38. Begrebet »grundlæggende retsprincipper« kan ikke begrænses til moralske og religiøse spørgsmål. Maxicar henviser også i denne henseende til forslaget til afgørelse i

14 — Generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse af 12.12.1996 i sag C-220/95, dom af 27.2.1997, Sml. I, s. 1147.

Van den Boogaard-sagen [15], hvori generaladvokat Jacobs udtalte, at selv økonomiske spørgsmål kan berøre de fundamentale hensyn, som indgår i de grundlæggende retsprincipper.

39. Såfremt den franske retsafgørelse og dermed den franske lovgivning vedrørende reservedele blev anerkendt, ville det betyde, at man ofrede den frie konkurrence til fordel for fuldbyrdelse af retsafgørelser på hele Fællesskabets område. I denne sag er der ikke blot tale om to indbyrdes modstridende retsafgørelser, men om systematisk modstrid mellem retspraksis i to forskellige stater.

40. Det kan i øvrigt ikke bestrides, at samfundsordenen i en medlemsstat sættes på spil, hvis en part kan støtte ret på to modstridende domme. Maxicar henviser i denne henseende til Hoffmann-dommen 12 [16].

41. Hvis den franske retsafgørelse således ikke anses for at udgøre en tilsidesættelse af fællesskabsretten, fordi det tilkommer medlemsstaterne at træffe bestemmelse om beskyttelse af reservedele, må dette imidlertid, på grund af grundlæggende erhvervsretlige principper, netop føre til, at retsafgørelsen ikke kan erklæres eksigibel.

42. På denne baggrund konkluderer Maxicar, at det i en anden medlemsstat, der er part i konventionen, må være muligt på grundlag af grundlæggende retsprincipper at afslå at anerkende og fuldbyrde en retsafgørelse, som er uforenelig med det grundlæggende princip om de frie varebevægelser. Dette må også gælde for en retsafgørelse, der er udtryk for en retsopfattelse, der er uforenelig med fast praksis i den stat, som begæringen rettes til.

43. Eftersom der i artikel 27, nr. 1, henvises til »grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til«, rejser den franske regering først spørgsmålet, om Domstolen overhovedet har kompetence til at udtale sig om indholdet af dette begreb, eller om den nationale ret har enekompetence i denne henseende. Regeringen tilføjer, at selv om »grundlæggende retsprincipper« ikke omfatter et fællesskabsretligt aspekt, kan kontrollen af, om der i henhold til konventionen foreligger strid med sådanne grundlæggende principper, ikke begrænses til blot at fastslå, om der er strid mellem den lovgivning, der er anvendt i domsstaten, og lovgivningen i den stat, som begæringen rettes til. Hvis det ikke forholdt sig således, ville der kun være få retsafgørelser, der kunne erklæres eksigible, og det ville ikke være muligt at opnå konventionens formål. Artikel 27, nr. 1, henviser til internationale grundlæggende retsprincipper i den pågældende stat. Med hensyn til anerkendelse af udenlandske domme er virkningerne af begrebet afsvækkede, idet det alene er afgørende, om *anerkendelsen* af dommen er i strid med grundlæggende retsprincipper. Retsafgørelsens realitet kan på ingen måde underkastes en ny efterprøvelse.

44. Det følger ligeledes af formålet med konventionen, som er at gøre det muligt at

15 — Anført i fodnote 14.

16 — Dommen er anført i fodnote 13.

fuldbyrde domme i hele Fællesskabet, at artikel 27, nr. 1, skal fortolkes strengt. Ifølge Jenard-rapporten bør begrebet fortolkes analogt med det tilsvarende begreb i nyere traktater. Den franske regering henviser herved til Haag-konventionen af 1. februar 1971, ifølge hvilken anerkendelse kan afslås, såfremt denne åbenbart ville være i strid med grundlæggende retsprincipper. Anvendelsen af ordet »åbenbart« bekræfter, at grundlæggende retsprincipper kun i absolutte undtagelsestilfælde kan være til hinder for fuldbyrdelse.

45. Med hensyn til indholdet af begrebet »grundlæggende retsprincipper« anfører den franske regering yderligere, at fuldbyrdelse af domme i hele Fællesskabet alene kan begrænses, såfremt etiske, religiøse eller moralske hensyn spiller ind. Dette kan f.eks. være tilfældet i forbindelse med beskyttelsen af personers integritet, men gør sig helt sikkert ikke gældende, når der er tale om erhvervsretlige begreber i fællesskabsretten.

46. Efter den nederlandske regerings opfattelse bør begrebet »grundlæggende retsprincipper« ikke defineres forskelligt af hver enkelt medlemsstat, men bør gives et selvstændigt indhold og fortolkes ensartet i alle de kontraherende stater, således at borgernes retssikkerhed øges, og det sikres, at konventionen anvendes ensartet.

47. Med hensyn til selve begrebet anfører den nederlandske regering med henvisning til Jenard-rapporten og Hoffman-dommen [17], at dette bør begrænses til helt grundlæggende principper. Disse principper kan i øvrigt også omfatte grundlæggende principper i Fællesskabets retsorden.

48. For så vidt angår spørgsmålet, om Domstolen overhovedet kan udtale sig om indholdet af begrebet »grundlæggende retsprincipper«, finder Kommissionen, at det ikke på et område som konventionen er muligt at overlade det alene til de nationale myndigheder at fortolke anvendelsesområdet for et begreb, der kan have en så betydelig indflydelse på, hvorvidt konventionens grundlæggende formål opnås. Det er netop for at undgå tvister om fortolkningen af konventionen mellem de forskellige nationale retter, at man har vedtaget protokollen, hvorefter Domstolen skal sikre, at konventionen anvendes ensartet ved hjælp af den præjudicielle forelæggelsesprocedure. Domstolen har således udtalt, at det er påkrævet, at konventionens bestemmelser og Domstolens praksis herom anvendes ensartet i alle de kontraherende stater [18].

49. Med henblik på besvarelsen af selve spørgsmålet anfører Kommissionen først generelt, at problemet i den foreliggende sag er, om en dom, der eventuelt beror på en fejlagtig fortolkning, kan være i strid med grundlæggende retsprincipper. Den

17 — Dommen er anført i fodnote 13.

18 — Dom af 11.8.1995, sag C-432/93, SISRO, Sml. I, s. 2269, præmis 39.

henviser herved til konventionens grundlæggende formål, som er at sikre fuldbyrdelse af retsafgørelser i hele Fællesskabet. Udgangspunktet i konventionen er, at de kontraherende stater gensidigt skal have tillid til afgørelser, der træffes af domstolene i en anden kontraherende stat. Det er derfor også forbudt at foretage en fornyet realitetsprøvelse af udenlandske retsafgørelser. Forbudet følger af konventionens artikel 29 og 34 såvel som af Jenard-rapporten.

50. Eftersom artikel 27 indeholder en undtagelse fra dette princip, skal bestemmelsen fortolkes strengt. Sammenholdt med de andre muligheder i artikel 27, er nr. 1 subsidiær, dvs. at det er den af undtagelserne, der er mest restriktiv. Kommissionen henviser i denne forbindelse til Domstolens praksis [19]. En anden begrænsning følger af, at det ikke er dommen i sig selv, men anerkendelsen af den, som skal medføre en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper.

51. Med hensyn til indholdet af begrebet »grundlæggende retsprincipper« anfører Kommissionen, at den omstændighed, at en udenlandsk retsafgørelse støttes på en lov, der ikke findes eller ikke findes i samme form i en anden stat, ikke i sig selv, alene på grund af denne forskel, giver en ret mulighed for ikke at anerkende retsafgørelsen med henvisning til en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper. Et sådant afslag er kun muligt, hvis forskellen mellem de to typer af lovgivning er så grundlæggende, at en fuldbyrdelse af dommen vil være en alvorlig trussel mod grundlæggende retsprincipper, som man ikke kan slække på, og værdier, som udgør selve grundlaget for den retlige regulering. Derimod bør en ret erklære selv domme, som den ikke selv ville have kunnet afsige på grundlag af rettens egen retsorden, for eksigible. Tilsvarende gælder f.eks. med hensyn til retterne i de forskellige regioner i Italien. Også dér skal en dom, som har fået retskraft, anerkendes. Dette gælder ligeledes, når dommen er blevet afsagt i en anden stat.

52. Der er vanskeligt at give en positiv definition af begrebet »grundlæggende retsprincipper«. Med henvisning til forslaget til afgørelse i Van den Boogaard-sagen [20] nævner Kommissionen som udgangspunkt moralske og religiøse overbevisninger i hver kontraherende stat. De internationale grundlæggende retsprincipper, som der henvises til i artikel 27, nr. 1, består af den centrale og fundamentale kerne af retsprincipper, som udgør de grundlæggende retsprincipper i denne stat. Dette er et dynamisk begreb.

53. Efter Kommissionens opfattelse er det hverken nødvendigt eller hensigtsmæssigt at give et abstrakt svar på spørgsmålet, og den nøjes derfor også med at behandle det foreliggende tilfælde. I denne sag er den ekstraordinære omstændighed, som har ført retten til at rejse spørgsmål om en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper, en angiveligt fejlagtig fortolkning af visse fællesskabsbestemmelser. Problemet

19 — Dom af 10.10.1996, sag C-78/95, Hendrikman og Feyen, Sml. I, s. 4943, og Hoffmann-dommen, anført i fodnote 13.

20 — Anført i fodnote 14.

er således ikke, at den udenlandske retsafgørelse støttes på principper, der kan vække anstød eller gribe ind i grundlæggende interesser i den stat, som begæringen rettes til. En (angiveligt) fejlagtig fortolkning kan ikke begrunde, at en begæring om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelsen afslås.

54. Såfremt den udenlandske dom virkelig er udtryk for en fejlagtig retsanvendelse, er det altid — fortsætter Kommissionen — muligt at benytte de eksisterende appelmuligheder i den pågældende stat. Artikel 27, nr. 1, kan ikke være en sådan mulighed. I modsat fald skulle retten kunne foretage en fornyet realitetsprøvelse af retsafgørelsen inden for konventionens rammer, og dermed ville der opstå en hindring for gennemførelsen af dennes grundlæggende formål.

55. Kommissionen rejser derefter spørgsmålet, om det gør en forskel, når der — som i denne sag — er tale om fællesskabsregler. Kommissionen besvarer spørgsmålet benægtende, eftersom fællesskabsretten ikke adskiller sig fra national ret i denne sammenhæng, idet en ret ifølge Domstolens faste praksis skal sikre håndhævelsen af de rettigheder, der følger af den nationale retsorden, og de rettigheder, der følger af fællesskabsretten, med samme effektivitet. På begge områder kan eventuelle fejlagtige fortolkninger gøres til genstand for appel til en højere retsinstans.

56. Under retsmødet rejste Kommissionen endog spørgsmålet, om erhvervsretlige hensyn kan udgøre en bestanddel af begrebet »grundlæggende retsprincipper«. Kommissionen besvarede spørgsmålet benægtende. Fællesskabsretten regulerer, har indflydelse på eller ligefrem gennemsyrer alle aspekter af erhvervslivet i medlemsstaterne. De principper, som ligger til grund for de nationale lovgivninger, og som i praksis udgør hele fundamentet for den europæiske erhvervsregulering, må være fælles for alle medlemsstaterne. Det kan derfor ikke gøres gældende, at der forekommer sådanne forskelle mellem medlemsstaternes værdier og principper, at det kan begrunde, at en retsafgørelse ikke anerkendes.

Stillingtagen

57. For at besvare det tredje præjudicielle spørgsmål må der først tages stilling til, om Domstolen i den foreliggende sag har kompetence til at fortolke begrebet »grundlæggende retsprincipper« i konventionens artikel 27, nr. 1. Ordlyden af artikel 27, nr. 1, som henviser til »grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til«, kan give anledning til tvivl. Det kan dermed være et rent internt begreb, som skal fortolkes af den pågældende nationale ret.

58. Det fremgår imidlertid af protokollens artikel 1, at Domstolen har kompetence til at træffe afgørelse med hensyn til fortolkningen af konventionen. Denne kompetence omfatter således hele konventionen,

eftersom der ikke er nogen bestemmelse, som udtrykkeligt er undtaget. Formålet med Domstolens fortolkning er at undgå, at der anlægges forskellige fortolkninger af konventionen [21]. Domstolen har således nødvendigvis også kompetence til at fortolke begrebet »grundlæggende retsprincipper« i artikel 27, nr. 1. Ud over, at det kunne føre til en forskellig anvendelse af konventionen, såfremt det blev overladt til de nationale retter at definere dette begreb, ville en alt for vidtgående fortolkning af begrebet også kunne sætte hele formålet med konventionen over styr. Domstolen må derfor anses for at have kompetence til at fortolke begrebet »grundlæggende retsprincipper« i den foreliggende sag. Dette gælder så meget mere, som begrebet også omfatter fællesskabsretlige principper.

59. Hvad angår spørgsmålets egentlige indhold ønsker den forelæggende ret oplyst, om den dom, den henviser til, er i strid med grundlæggende retsprincipper, dvs. at den ønsker oplyst, hvorledes begrebet »grundlæggende retsprincipper« skal fortolkes i denne sammenhæng. I artikel 27 opregnes generelt, hvornår en retsafgørelse ikke kan anerkendes. Det er en undtagelsesbestemmelse, eftersom konventionen ifølge præamblen har til formål at lette anerkendelse af retsafgørelser og at indføre en hurtig procedure for at sikre fuldbyrdelse af sådanne afgørelser. Formålet er således at sikre såvel anerkendelse som gensidig fuldbyrdelse af retsafgørelser og at styrke retsbeskyttelsen for de i Fællesskabet bosatte personer.

21 — Rapport om protokollerne vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. februar 1968 om gensidig anerkendelse af selskaber og fysiske personer samt af konventionen (EFT 1979 C 59, s. 66).

60. Dette er årsagen til, at det fastslås i konventionens artikel 29, at den udenlandske retsafgørelse i intet tilfælde kan efterprøves med hensyn til sagens realitet. Forbuddet gentages i artikel 34, stk. 3, hvilket understreger dets betydning. Ifølge Jenard-rapporten indebærer dette, at den ret, for hvilken anerkendelse af en udenlandsk retsafgørelse gøres gældende, hverken kan sætte sig i den udenlandske rets sted eller nægte anerkendelse, såfremt den er af den opfattelse, at dommen er forkert med hensyn til de faktiske eller retlige forhold [22]. Fuldbyrdelse kan kun afslås, såfremt anerkendelsen i sig selv vil stride mod grundlæggende retsprincipper.

61. Heraf følger, at grundlaget for konventionens princip om anerkendelse af udenlandske retsafgørelser er den tillid, som medlemsstaterne har til hinandens retssystemer, med henblik på at sikre den frie bevægelighed for domme i Det Europæiske Fællesskab [23]. Anerkendelse af en udenlandsk retsafgørelse kan således kun afslås i undtagelsestilfælde. Begrebet »grundlæggende retsprincipper« kan derfor kun undtagelsesvist spille en rolle [24]. Der må tages hensyn hertil ved fortolkningen af begrebet. Såfremt de grundlæggende retsprincipper omfattede hele lovgivningen i den medlemsstat, som begæringen rettes til, ville det i praksis være umuligt at fuldbyrde retsafgørelser i hele Fællesskabet. Anerkendelse ville kunne afslås i ethvert tilfælde, hvor fuldbyrdelse af dommen ville være i strid med en lovbestemmelse i den stat, som begæringen rettes til. Begrebet »grundlæggende retsprincipper« kan således kun

22 — Jenard-rapporten, s. 46, vedrørende artikel 29 (anført i fodnote 8).

23 — Generaladvokat Darmon's forslag til afgørelse af 2.12.1992 i sag C-172/91, dom af 21.4.1993, Sonntag, Sml. I, s. 1963, punkt 70 ff. i forslaget.

24 — Jenard-rapporten, s. 44, vedrørende artikel 27.

omfatte grundlæggende principper. At dommen er afsagt på grundlag af en anden retsorden, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at grundlæggende retsprincipper tilsidesættes.

62. Jeg har allerede nævnt, at det ikke er tilstrækkeligt til at afslå anerkendelse, at den første ret har foretaget en fejlagtig fortolkning af retsreglerne. Dette gælder også en fejlagtig fortolkning af fællesskabsretten, for som Kommissionen med rette har fremhævet, kan fællesskabsretten ikke indtage en særstilling. Ifølge fast retspraksis er det medlemsstaternes domstole, der skal sikre borgerne den retsbeskyttelse, som følger af fællesskabsrettens direkte virkning [25].

63. Sammenfattende kan grundlæggende retsprincipper ikke anses for at være tilsidesat blot på grund af, at en udenlandsk dom er blevet truffet på grundlag af en anden retsorden, eller på grund af, at dommen indeholder en fejlagtig fortolkning af retsreglerne. Alle disse »mangler« ved retsafgørelser må accepteres, og der skal gives fuldbyrdelsestilladelse. Begrebet »grundlæggende retsprincipper« skal således omfatte grundlæggende principper, og anerkendelse kan kun afslås med denne begrundelse, såfremt det vil være fuldstændig i strid med disse principper at fuldbyrde afgørelsen.

64. Kommissionen anfører i denne sammenhæng, at den franske ret efter den forelæggende rets opfattelse har foretaget en fejlagtig fortolkning af fællesskabsretten, der på lige fod finder anvendelse i de to medlemsstaterne. Der er imidlertid ikke tale om en ekstraordinær situation, som er en alvorlig trussel mod grundlæggende interesser for samfundet i det pågældende land. Såfremt dette var tilfældet, ville man altid kunne udnytte appelmulighederne i domsstaten.

65. Kommissionen anfører med rette, at en fejlagtig fortolkning med sikkerhed ikke er et typisk eksempel på en anledning til at afslå at anerkende en retsafgørelse på grund af uoverensstemmelse med grundlæggende retsprincipper. Det kan derimod tænkes, at en dom afsagt i en fremmed retsorden ikke kan fuldbyrdes i den stat, begæringen rettes til, på grund af uovervindelige forskelle mellem grundlæggende retsopfattelser. I denne sag er der dog blot tale om en retsafgørelse, som angiveligt beror på en fejlagtig fortolkning. Sådanne afgørelser kan allerede appelleres i domsstaten, uden at de nødvendigvis bliver ophævet. I denne sag er den franske dom således blevet stadfæstet efter kassationsanke. Domme, som er blevet stadfæstet af en højere retsinstans, eller som ikke appelleres, får retskraft og skal anerkendes, uanset om de har en »mangel«. Det er forbundet med meget store vanskeligheder at fratage en retsafgørelsen dens retskraft. At afslå at fuldbyrde afgørelsen på grund af grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til, indebærer imidlertid reelt, at afgørelsen mister sin retskraft.

25 — Dom af 14.12.1995, sag C-312/93, Peterbroeck, Sml. I, s. 4599, præmis 12.

66. Forkerte domme kan også blive afsagt i den stat, som begæringen rettes til, og kan få retskraft dér. Med andre ord skal sådanne domme efterleves uanset deres mangler. Anerkendelse af tilsvarende udenlandske retsafgørelser kan således ikke i sig selv udgøre en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til.

67. Denne problematik forstærkes af, at der her er tale om en angiveligt fejlagtig fortolkning af fællesskabsretten. Denne gælder i begge stater, hvor fællesskabsretten har forrang frem for eventuelle modstridende nationale bestemmelser. Der kan altså ikke være væsentlige forskelle mellem retsopfattelserne på området. Det kan imidlertid ikke fuldstændig udelukkes, at fuldbyrdelse af en dom, som indeholder en sådan fejlagtig fortolkning, tilsidesætter grundlæggende retsprincipper, herunder grundlæggende fællesskabsretlige retsprincipper. I den foreliggende sag kan man imidlertid kun forestille sig dette i meget lille antal undtagelsestilfælde. Der skal være tale om en åbenbar tilsidesættelse af grundlæggende principper. Der kan i den foreliggende sag allerede være tvivl om, hvorvidt disse grundlæggende principper omfatter principperne om fri konkurrence og om frie varebevægelser. F.eks. på området for de frie varebevægelser er der i fællesskabsretten selv fastsat begrænsninger på grundlag af interne regler om den offentlige orden, som er mere omfattende formuleret end grundlæggende retsprincipper i konventionens forstand. Hertil kommer, at den tilsidesættelse, der er tale om i denne sag, åbenbart ikke er af overordentlig stor betydning, eftersom Maxicar selv har gjort gældende, at gældende ret i Italien er blevet ændret. Maxicar har anført, at den italienske ret i forelæggelseskendelsen i sagen CICRA og Maxicar anførte, at mønsterbeskyttelse af bilkarrosseridele måtte anses for at være i overensstemmelse med italiensk ret. Maxicar har tilføjet, at alle de medlemsstater, som afgav indlæg i sagen, samt Kommissionen dengang bekræftede princippet om, at man kunne opnå beskyttelse af intellektuel eller industriel ejendomsret til karrosseridele. Den nuværende retsopfattelse i Italien, som angiveligt er til hinder for fuldbyrdelsen af den franske retsafgørelse, har således ikke altid været gældende. Tidligere var retsopfattelsen meget nærmere den franske lovgivning. Den franske retsopfattelse kan derfor ikke anses for at være i strid med den italienske retsopfattelse i en sådan grad, at det ville stride mod grundlæggende retsprincipper at fuldbyrde dommen. Der er således efter min opfattelse ikke tale om tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper i denne sag.

Konventionens artikel 27, nr. 3

Parternes argumenter

68. Den franske regering anfører subsidiært, at der i forelæggelseskendelsen kort nævnes en dom fra Tribunale di Milano, som i henhold til artikel 27, nr. 3, eventuelt kan være til hinder for fuldbyrdelsen. Men eftersom den forelæggende ret ikke har stillet noget spørgsmål i denne henseende, behøver Domstolen ikke at træffe afgørelse herom.

Stillingtagen

69. Ifølge Domstolens praksis kan klausulen om grundlæggende retsprincipper ikke gøres gældende, når den udenlandske dom i henhold til artikel 27, nr. 3, er uforenelig med en afgørelse truffet i den stat, som begæringen rettes til[26]. I så fald skal anerkendelse af dommen ganske vist afslås, men dette skal ske i medfør af artikel 27, nr. 3, og ikke under påberåbelse af de grundlæggende retsprincipper i artikel 27, nr. 1. Dette fremgår også af Hoffmann-dommen[27], hvori Domstolen udtalte, at »ordre-public«-klausulen, som konventionen er opbygget, under ingen omstændigheder kan gøres gældende, når der skal tages stilling til, om en udenlandsk retsafgørelse er forenelig med en indenlandsk retsafgørelse.

70. I forelæggelseskendelsen omtales en italiensk retsafgørelse, som hævdes at være i strid med den franske dom, og der henvises dermed til artikel 27, nr. 3. Men eftersom de præjudicielle spørgsmål alene omhandler artikel 27, nr. 1, er det kun denne sidste bestemmelse, som skal behandles. Jeg vil dog bemærke her, at såfremt der foreligger uforenelighed med en italiensk retsafgørelse i henhold til artikel 27, nr. 3, finder klausulen om grundlæggende retsprincipper i artikel 27, nr. 1, ikke anvendelse.

71. Med artikel 27, nr. 3, har de kontraherende stater i forbindelse med fuldbyrdelsesproceduren tillagt retsafgørelser fra deres egne retter større autoritet end udenlandske retsafgørelser, der skal anerkendes. Det betyder således mere for fuldbyrdelsen af en udenlandsk retsafgørelse, at den er uforenelig med en enkelt national retsafgørelse i henhold til artikel 27, nr. 3, end at den er uforenelig med nationale retsregler, der ikke som sådanne er omfattet af artikel 27, nr. 1. Dette spændingsfelt skyldes, at fuldbyrdelsesproceduren har til formål at sikre fuldbyrdelsen af et bestemt fuldbyrdelsesgrundlag. Anvendelsen af materiel ret er begrænset til pådømmelsen af sagen og kan kun efterprøves i forbindelse med fuldbyrdelsen med henblik på bedømmelsen af, om nationale grundlæggende retsprincipper tilsidesættes. Konsekvenserne af, at der foreligger indbyrdes uforenelige retsafgørelser, henhører derimod under selve fuldbyrdelsen og skal derfor behandles i forbindelse med fuldbyrdelsesproceduren.

72. Forelæggelseskendelsen indeholder dog ikke tilstrækkelige oplysninger til, at det kan afgøres, om konventionens artikel 27, nr. 3, faktisk kan finde anvendelse i denne sag.

E — De to første spørgsmål

73. Som følge af besvarelsen af det tredje spørgsmål skal de to første spørgsmål kun behandles subsidiært.

26 — Dette ville være tilfældet i denne sag, hvis dommen kom til et andet resultat vedrørende samme sagsgenstand eller blev støttet på præmisser, som er uforenelige med den materielle retskraft eller virkningerne af den italienske retsafgørelse.

27 — Den i fodnote 13 anførte dom, præmis 21.

Formaliteten

Parternes argumenter

74. Efter Renault's opfattelse har den forelæggende ret ikke ret til at forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål i henhold til EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF). Efter fast praksis skal besvarelsen af de fortolkningsspørgsmål, som forelægges Domstolen, gøre det muligt for den forelæggende ret at afgøre den sag, der verserer for den. I den foreliggende sag skal den nationale ret blot træffe afgørelse om en begæring om fuldbyrdelsespåtegning, og den bør derfor nøjes med at tage stilling til, om betingelserne i konventionens artikel 27, nr. 1, er opfyldt. Den kan på ingen måde efterprøve retsafgørelsen med hensyn til sagens realitet. I denne sammenhæng er de fællesskabsretlige principper ikke relevante.

75. Subsidiært anfører Renault, at Domstolen allerede har besvaret de præjudicielle spørgsmål i CICRA og Maxicar-dommen [28]. Under disse omstændigheder kan der ikke forelægges nye præjudicielle spørgsmål [29]. Når der ikke længere består en fortolkningstvivl, er selv retterne i sidste instans fritaget for deres forpligtelse til at forlægge præjudicielle anmodninger for Domstolen [30].

28 — Den i fodnote 2 anførte dom.

29 — Dom af 27.3.1963, forenede sager 28/62, 29/62 og 30/62, Da Costa m.fl., Sml. s. 59.

30 — Dom af 6.10.1982, sag 283/81, CILFIT m.fl., Sml. s. 3415.

76. Maxicar finder, at de to første præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling. En udenlandsk dom kan ikke anerkendes, når den er i strid med rettigheder, der er beskyttet i fællesskabsretten. Domstolen må derfor i forbindelse med fortolkningen af konventionens artikel 27 også foretage en fortolkning, inden for rammerne af traktatens artikel 177, af de relevante traktatbestemmelser — i denne sag er der tale om EF-traktatens artikel 30-36 (efter ændring nu artikel 28 EF, 29 EF og 30 EF, idet EF-traktatens artikel 31, 32 og 33 samt artikel 35 blev ophævet ved Amsterdam-traktaten) såvel som EF-traktatens artikel 86.

77. Der foreligger i øvrigt et tilstrækkeligt stort antal omstændigheder, som berettiger, at Domstolen tager stilling til problemet igen. De i sagen stillede spørgsmål indgår i en helt anden sammenhæng end spørgsmålene i den oprindelige dom. De første præjudicielle spørgsmål indgik således i en retssag, som udelukkende var italiensk, mens det i den foreliggende sag drejer sig om en begæring om fuldbyrdelsespåtegning, der har international tilknytning og direkte påvirker varebevægelserne inden for Fællesskabet.

78. Desuden var det på tidspunktet for den første præjudicielle forelæggelse, på linje med fransk ret, anerkendt i italiensk ret, at enkelte karrosseridele kunne opnå retlig beskyttelse. Denne mulighed blev ophævet i 1996 af Corte suprema di cassazione, som dermed tilsluttede sig den engelske, spanske og tyske retsopfattelse. Ud over mønsterbeskyttelse angår spørgsmålet i den foreliggende sag også ophavsrettigheder.

79. Hertil kommer, at den oprindelige afgørelse blev truffet på et tidspunkt, hvor man gik ud fra, at en harmonisering af de nationale lovgivninger var umiddelbart forestående.

80. Som en anden væsentlig anledning til at tage stilling til problemet igen, henviser Maxicar også til Domstolens nyere retspraksis, hvor Domstolen har afskaffet sondringen mellem eksistensen af og udøvelsen af en eneret[31], eller i hvert fald udvidet begrebet »udøvelse« af retten betydeligt[32].

81. Den franske regering anfører, at de to første spørgsmål ifølge protokollens ordlyd ikke kan antages til realitetsbehandling. Der må drages en skillelinje mellem konventionens og traktatbestemmelsernes anvendelsesområde. Det fremgår i øvrigt af protokollens artikel 4, at muligheden for præjudiciel forelæggelse i henhold til konventionen er en »lex specialis«. Artikel 5 giver ganske vist mulighed for at henholde sig til EF-traktatens artikel 177 og den dertil hørende retspraksis med henblik på at fastlægge grænserne og betingelserne for Domstolens udøvelse af dens præjudicielle kompetence med henblik på fortolkningen af konventionen. Det fremgår imidlertid af praksis vedrørende artikel 177, at Domstolen afslår at besvare spørgsmål, som ikke er nødvendige for at træffe afgørelse i hovedsagen[33].

82. Eftersom den forelæggende ret i denne sag alene har fået forelagt en begæring om fuldbyrdelse i henhold til konventionen, kan den kun forelægge spørgsmål om fortolkningen af konventionen.

83. Det følger ligeledes af den omstændighed, at Domstolen allerede har besvaret de præjudicielle spørgsmål i CICRA og Maxicar-dommen[34], at de præjudicielle spørgsmål skal afvises.

84. Kommissionen understreger — ligesom den nederlandske regering — desuden, at der i forelæggelseskendelsen kun gives en sparsom beskrivelse af de faktiske omstændigheder og få oplysninger om den franske retsafgørelse og om hovedsagen. Kommissionen anfører f.eks., at der ikke er nogen oplysninger om, hvorvidt enerettighederne også kan gøres gældende over for franske virksomheder, som fremstiller reservedele i Frankrig. Forelæggelseskendelsen oplyser heller intet om, hvorvidt Renault nægter at forsyne visse forhandlere med reservedele eller har fastsat priserne på et uforholdsmæssigt højt niveau. Kommissionen rejser således spørgsmålet, om det overhovedet er muligt at besvare disse præjudicielle spørgsmål.

85. Kommissionen anfører ligeledes, at de to første spørgsmål angår traktatens arti-

31 — Dom af 13.7.1995, sag C-350/92, Spanien mod Rådet, Sml. I, s. 1985.

32 — Dom af 6.4.1995, forenede sager C-241/91 P og C-242/91 P, RTE og ITP mod Kommissionen, Sml. I, s. 743, herefter »Magill-dommen«.

33 — Dom af 17.5.1994, sag C-18/93, Corsica Ferries, Sml. I, s. 1783.

34 — Den i fodnote 2 anførte dom.

kel 30-36 samt artikel 86 og således burde være blevet stillet på grundlag af EF-traktatens artikel 177 og ikke, som det er tilfældet, på grundlag af protokollens artikel 2. Det ville imidlertid være udtryk for overdreven formalisme og være til skade for den samarbejdsånd, som bør råde mellem de nationale retter og Domstolen, at afvise disse spørgsmål fra realitetsbehandling. Domstolen har samme funktion i de to procedurer — traktatens artikel 177 og protokollens artikel 2. Det er ligeledes hensigtsmæssigt af procesøkonomiske hensyn, at Domstolen besvarer de forelagte spørgsmål, i stedet for at den forelæggende ret ellers på ny skal forelægge spørgsmålene i medfør af artikel 177, hvilket ville forsinke proceduren og være i strid med konventionens formål.

Stillingtagen

86. Ifølge protokollens artikel 2 kan retterne anmode Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af konventionen. I denne sag er der tale om fortolkningen af begrebet »grundlæggende retsprincipper« i konventionens artikel 27, nr. 1. Jeg har allerede nævnt, at dette begreb også kan omfatte grundlæggende fællesskabsretlige principper. Den kompetente ret kan således i det mindste forelægge Domstolen spørgsmål om begrebets betydning inden for fællesskabsretten, dvs. at den kan spørge Domstolen, hvilke grundlæggende fællesskabsretlige principper der indgår i en stats grundlæggende retsprincipper. Det følger imidlertid ikke nødvendigvis heraf, at den også kan anmode om oplysninger om fortolkningen af de pågældende fællesskabsretlige principper og traktatbestemmelser.

87. Når man tager meningen og formålet med den præjudicielle procedure i betragtning, som er, at retten skal sættes i stand til at træffe afgørelse i den sag, der verserer for den, kan det dog også være nødvendigt at fremskaffe en fortolkning af de pågældende traktatbestemmelser. Eftersom begrebet »grundlæggende retsprincipper« også omfatter fællesskabsretlige principper, er retten i givet fald inden for rammerne af konventionen forpligtet til at efterprøve, om anerkendelsen af en udenlandsk retsafgørelse er uforenelig med disse principper. I denne forbindelse kan retten have brug for Domstolens fortolkning af de pågældende bestemmelser i traktaten. Desuden ville det — som anført af Kommissionen — være overdrevent formalistisk at afvise sådanne præjudicielle spørgsmål med den ene begrundelse, at de ikke er stillet i medfør af traktatens artikel 177. Dette ville ligeledes stride mod procesøkonomiske hensyn.

88. Jeg erindrer om, at dette blot anføres subsidiært, for det tilfælde, at Domstolen ikke er enig i den opfattelse, som jeg har givet udtryk for med hensyn til besvarelsen af det tredje spørgsmål.

Besvarelsen af det første spørgsmål

Parternes argumenter

89. Sagsøgeren henviser til CICRA og Maxicar-dommen fra 1988, hvori Domstolen udtalte, at reglerne om beskyttelse af mønstre henhører under national lovgivning, da der ikke er sket en tilnærmelse af lovgivningerne [35]. Domstolen konkluderede på daværende tidspunkt, at reglerne om frie varebevægelser ikke er til hinder for at anvende en national lovgivning, hvorefter en automobilproducent, der er indehaver af en mønsterret til reservedele til automobiler af egen fabrikation, har ret til at forbyde andre at tilvirke de beskyttede enkeltdele [36].

90. Eftersom spørgsmålene i den foreliggende sag er formuleret på tilsvarende måde, og eftersom parterne og problemerne er de samme som i CICRA og Maxicar-sagen fra 1988, bør Domstolen besvare de stillede spørgsmål på samme måde som i denne dom. Retstilstanden er for så vidt ikke blevet ændret, idet det stadig tilkommer medlemsstaterne at fastsætte betingelserne for at opnå beskyttelse af mønstre, selv efter vedtagelsen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/71 af 13. oktober 1998 om retlig beskyttelse af mønstre [37]. Renault henviser i denne sammenhæng til direktivets artikel 14, hvori det bekræftes, at lovgivningerne i de enkelte medlemsstater finder anvendelse i en overgangsperiode på mindst tre år. Man kan ikke nå frem til nogen anden konklusion på grundlag af 20. betragtning til direktivet, hvorefter bestemmelserne i artikel 14 under ingen omstændigheder kan betragtes som en hindring for de frie varebevægelser. Betragtningen henviser blot til traktatens artikel 30 og 36, der stadig gælder.

91. Renault anfører videre, at de faktiske omstændigheder, som ligger til grund for sagen, udspillede sig i 1985. De domme, som den forelæggende ret henviser til [38], giver heller ikke grundlag for noget andet resultat.

92. Maxicar anfører indledningsvis, at det ville være i strid med meningen og formålet med mønsterbeskyttelsen at udstrække denne til at omfatte enkeltdele til et karrosseri. Formålet er at beskytte en ny idé eller et nyt mønster i dets helhed for at styrke konkurrencen. Beskyttelse af enkeltdele som reservedele til automobiler, der skal være en til originalen svarende kopi, hindrer imidlertid netop enhver konkurrence, hvis der består en sådan beskyttelse. Rettighedsindehaveren ville dermed opnå et dobbelt monopol og dermed få dækning for mere end investeringsomkostningerne. Forbrugernes interesser ville ligeledes blive berørt.

35 — Den i fodnote 2 anførte dom, præmis 10.
36 — Den i fodnote 2 anførte dom, præmis 13.
37 — Jf. fodnote 3.

38 — Dom af 18.2.1992, sag C-235/89, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 777, og den i fodnote 31 anførte dom i sagen Spanien mod Kommissionen.

93. Beskyttelse af enkelte karrosseridele må anses for at udgøre en foranstaltning med tilsvarende virkning i traktatens artikel 30's forstand. Foranstaltningen kan heller ikke være begrundet i henhold til traktatens artikel 36, eftersom den udgør en skjult hindring for varebevægelserne. Til støtte herfor gør Maxicar gældende, at beskyttelsen misbruges, når den anvendes til at beskytte et forhold, som i virkeligheden ikke er egnet til en sådan beskyttelse. Dette gælder så meget desto mere, som den franske ret ikke i den konkrete sag har efterprøvet, om betingelserne for at opnå beskyttelsen var opfyldt.

94. Selv om Domstolen i CICRA og Maxicar-dommen fastslog, at det tilkommer den nationale lovgiver at bestemme, hvilke dele der kan beskyttes, indebærer denne frihed efter Maxicar's opfattelse ikke, at medlemsstaterne også kan lade beskyttelsen omfatte produkter, som ifølge omfanget af og formålet med beskyttelsen af mønstre og ophavsrettigheder ikke indgår i denne.

95. Med hensyn til direktiv 98/71 henviser Maxicar til direktivets indhold og formål, som er at bidrage til liberaliseringen af markedet. Eftersom der heller ikke i dette direktiv er foretaget en tilnærmelse af lovgivningerne på det omtvistede område for reservedele til automobiler, opfordrer Maxicar Domstolen til at besvare spørgsmålet til deres fordel og at fjerne de uacceptable forhold på området.

96. Den nederlandske regering henviser til CICRA og Maxicar-dommen og behandler derefter spørgsmålet, om den i forelæggelseskendelsen nævnte senere praksis fra Domstolen [39] ændrer ved det resultat, Domstolen nåede frem til. Regeringen konkluderer, at dette ikke er tilfældet, eftersom den franske lovgivning vedrørende industrielle og intellektuelle ejendomsrettigheder ifølge oplysningerne i forelæggelseskendelsen ikke er udtryk for forskelsbehandling.

97. Kommissionen fremsætter indledningsvis nogle generelle bemærkninger vedrørende traktatens artikel 30 og 36 og konstaterer derefter på grundlag af CICRA og Maxicar-dommen, at Domstolen allerede har taget stilling til spørgsmålet og fastslået, at der ikke foreligger en skjult handelshindring. Dette resultat må stå fast, da hverken retspraksis eller lovgivningen er blevet ændret i mellemtiden. De i forelæggelseskendelsen i denne henseende nævnte domme er ikke relevante i den foreliggende sag.

98. Ved direktiv 98/71 fastholdt man blot den hidtidige retstilstand, hvorefter det tilkommer medlemsstaterne at fastsætte betingelserne for at opnå enerettighederne.

39 — Dom af 18.2.1992, sag C-30/90, Kommissionen mod Det Forenede Kongerige, Sml. I, s. 829, og den i fodnote 38 anførte dom i sagen Kommissionen mod Italien.

Stillingtagen

99. Eftersom det første spørgsmål i CICRA og Maxicar-sagen havde næsten fuldstændig samme ordlyd som det første spørgsmål i denne sag, har Domstolen allerede besvaret dette i CICRA og Maxicar-sagen, hvor den fastslog, at der ikke bestod en uoverensstemmelse med fællesskabsretten. Det hævdes dog nu, at Domstolens nyere praksis viser tegn på en anden tendens. Der henvises i forelæggelseskendelsen i denne henseende til dommen i sagen Kommissionen mod Det Forenede Kongerige [40]. Den forelæggende ret henviser særligt til en præmis, hvori Domstolen udtaler, at »traktatens bestemmelser, navnlig bestemmelsen i artikel 222, hvorefter de ejendomsretlige ordninger i medlemsstaterne ikke berøres af traktaten, ikke [kan] fortolkes på en sådan måde, at den nationale lovgiver med hensyn til industrielle og kommercielle ejendomsrettigheder er tillagt beføjelse til at vedtage bestemmelser, som er i strid med princippet om frie varebevægelser inden for det fælles marked [...]« [41].

100. Det kan imidlertid ikke udledes heraf, at beskyttelsen af de industrielle ejendomsrettigheder begrænses. Domstolen tilføjer tværtimod, at forbud eller restriktioner vedrørende indførsel, som er begrundet i hensynet til beskyttelse af industriel og kommerciel ejendomsret, kun er lovlige i henhold til traktatens artikel 36 på den udtrykkelige betingelse, at de hverken udgør et middel til vilkårlig forskelsbehandling eller en skjult begrænsning af samhandelen mellem medlemsstaterne [42]. Det var netop dette, som Domstolen tog stilling til i CICRA og Maxicar-dommen, hvori den fastslog, at det fremgik af sagens akter, at eneretten til automobilkarrosseridele ikke tog sigte på at give indenlandske produkter en fortrinsstilling [43]. Dommen fra 1992 går således ikke længere på dette punkt end CICRA og Maxicar-dommen fra 1988.

101. Det skal yderligere erindres, at Kommissionen i sagen Kommissionen mod Det Forenede Kongerige først og fremmest anfægtede de nationale bestemmelser, fordi der deri sondredes mellem fremstilling af produktet i indlandet og import af produktet fra en anden medlemsstat, således at importen blev ringede stillet [44]. Domstolen fastslog på grundlag af denne forskelsbehandling, at Det Forenede Kongerige havde tilsidesat sine forpligtelser i henhold til traktatens artikel 30. Det er imidlertid ikke på grundlag af oplysningerne i forelæggelseskendelsen — som ganske vist ikke er særlig udførlige — muligt at fastslå, at der foreligger en sådan forskelsbehandling af udenlandske producenter af reservedele i den foreliggende sag.

102. Desuden er der blevet henvist til dommen i sagen Spanien mod Rådet [45]. I denne sag var spørgsmålet, om Rådet havde

40 — Den i fodnote 39 anførte dom i sagen Kommissionen mod Det Forenede Kongerige.

41 — Den i fodnote 39 anførte dom i sagen Kommissionen mod Det Forenede Kongerige, præmis 18. Den i citatet nævnte artikel 222 i EF-traktaten er nu artikel 295 EF.

42 — Den i fodnote 39 anførte dom i sagen Kommissionen mod Det Forenede Kongerige, præmis 19.

43 — Den i fodnote 2 anførte dom, præmis 12.

44 — Den i fodnote 39 anførte dom, præmis 6.

45 — Den i fodnote 31 anførte dom.

kompetence til at udstede en forordning om indførelse af et supplerende beskyttelsescertifikat for lægemidler, når det efter en dom fra 1992 — dommen i sagen Kommissionen mod Det Forenede Kongerige — tilkom den nationale lovgiver at fastsætte betingelserne for og de nærmere regler om den beskyttelse, der følger af et patent. Domstolen udtalte, at »hverken traktatens artikel 222 eller artikel 36 forbeholder den nationale lovgiver kompetence til at fastsætte materielle patentretlige regler, og at bestemmelserne ikke er til hinder for fællesskabslovgivning inden for området« [46].

103. I den foreliggende sag er spørgsmålet imidlertid ikke, om fællesskabslovgiver har haft kompetence til at vedtage en bestemt foranstaltning om tilnærmelse af de nationale lovgivninger. Problemet er derimod, at der selv ikke efter udstedelsen af direktiv 98/71 er sket en tilnærmelse af lovgivningerne for så vidt angår reservedele. Heller ikke denne dom er således udtryk for en ændring af retspraksis ifølge CICRA og Maxicar-dommen fra 1988.

104. Retstilstanden er heller ikke blevet ændret siden 1988, idet det omtvistede område — som nævnt ovenfor — i henhold til artikel 14 i direktiv 98/71 udtrykkeligt er undtaget fra den i direktivet foretagne harmonisering. Med andre ord fastholdes den hidtidige retstilstand.

46 — Den i fodnote 31 anførte dom, præmis 22.

105. Efter Maxicar's opfattelse udgør det en anden forskel i forhold til udgangspunktet for CICRA og Maxicar-dommen, at der i den foreliggende sag også er tale om ophavsretlig beskyttelse. På dette punkt skal der imidlertid henvises til Domstolens dom af 20. januar 1981 i Gema-sagen [47]. I denne dom udtalte Domstolen: »Ifølge traktatens artikel 36 er bestemmelserne i artikel 30-34 ikke til hinder for sådanne forbud eller restriktioner vedrørende indførsel, som er begrundet i hensynet til beskyttelse af industriel eller kommerciel ejendomsret. Dette sidste udtryk omfatter også den beskyttelse, som ophavsretten giver [...]« [48].

106. Der skal således ikke med hensyn til traktatens artikel 30 og 36 sondres mellem beskyttelsen af industrielle og kommercielle ejendomsrettigheder og beskyttelsen af ophavsrettigheder. Jeg kan herefter hverken på grundlag af retspraksis, lovgivning eller de faktiske omstændigheder i sagen udlede nogen forskel, som kan begrunde en fravigelse af retspraksis i henhold til CICRA og Maxicar-dommen.

Besvarelsen af det andet spørgsmål

Parternes argumenter

107. Også på dette punkt henviser sagsøgeren til CICRA og Maxicar-dommen fra

47 — De forenede sager 55/80 og 57/80, Sml. s. 147.
48 — Den i fodnote 47 anførte dom, præmis 9.

1988. For så vidt som Domstolen har fastslået i dommen, at en dominerende stilling kan opstå alene som følge af en mønsterret til karrosseridele, anfører Renault, at dette ikke er tilfældet. Renault gør gældende, at automobilmarkedet ikke kan adskilles fra reservedelsmarkedet. Konkurrencen på dette samlede marked er meget hård, men det giver ikke automatisk en dominerende stilling at besidde en mønsterret til enkelte karrosseridele. Og såfremt der ikke foreligger en dominerende stilling, kan en sådan stilling ikke misbruges.

108. Stadig ifølge Renault sondrede Domstolen i CICRA og Maxicar-dommen mellem eksistensen af en eneret og udøvelsen af en ret, og Domstolen nævnte flere eksempler på, hvordan den dominerende stilling kunne misbruges ved udøvelsen af eneretten. Sagsøgeren i CICRA og Maxicar-dommen var ikke blevet beskyldt for at have handlet på denne måde. Renault har heller aldrig gjort brug af sin intellektuelle og industrielle ejendomsret med henblik på at diskriminere eller fordreje konkurrencen. Beskyttelsen er blot en kompensation for de høje investeringsomkostninger, som Maxicar slipper for. Den fordel for forbrugerne, som Maxicar påberåber sig, gælder i praksis ikke for forbrugerne, men for det reparationsværksted, der indkøber reservedele og anbringer dem i bilerne, men som ikke lader sine kunder få fordel af de lavere priser.

109. I Magill-dommen [49], som den forelæggende ret henviser til, blev de principper, der blev fastslået i CICRA og Maxicar-dommen fra 1988, bekræftet, idet Magill-dommen udtrykkeligt henviser såvel hertil som til Volvo-dommen [50]. Domstolen udtalte i Magill-dommen, at indehaverens udøvelse af eneretten under særlige omstændigheder kan føre til, at der foreligger et misbrug [51]. Dette er tilfældet, når der sættes et nyt produkt, for hvilket der foreligger en stor potentiel efterspørgsel, på markedet, når nægtelsen af at meddele licenser ikke kan begrundes, og når der skabes et afledt marked, hvor al konkurrence er udelukket. Almindelig udnyttelse af mønsterindehaverens enerettigheder, som navnlig består af retten til at modsætte sig, at andre fremstiller produktet, kan på ingen måde henhøre under de i Magill-dommen omhandlede særlige omstændigheder.

110. Maxicar påberåber sig ikke i forbindelse med det andet spørgsmål handlinger, som blev anset for at være udtryk for misbrug i CICRA og Maxicar-dommen. I denne sag er det ifølge Maxicar først og fremmest vigtigt at bestemme, om det ikke kan udgøre et misbrug af en dominerende stilling, at producenterne systematisk opnår mønsterret til reservedele og systematisk retsforfølger uafhængige reservedelsproducenter. For det andet må der tages stilling til, om producenterne ikke — hvis man

49 — Dommen er anført i fodnote 32.

50 — Dom af 5.10.1988, sag 238/87, Sml. s. 6211.

51 — Den i fodnote 32 anførte dom, præmis 50.

anerkender deres rettigheder — har pligt til at give licens på fremstilling af reservedele. En virksomhed, der har en dominerende stilling, har et særligt ansvar, der må hindre den i at foretage enhver form for begrænsning af konkurrencen.

111. En mønsterret, der ikke opfylder de stillede krav, og som er opnået gennem misbrug, kan ikke have den samme funktion som de rettigheder, Domstolen tog stilling til i CICRA og Maxicar-dommen. Dette gælder så meget desto mere, som der ikke her er tale om ét enkelt mønster, men om en vidt udbredt praksis. Rettighederne er i øvrigt opnået i Frankrig gennem misbrug, uden at det er blevet undersøgt, om betingelserne herfor var opfyldt, og Renault forsøger nu at udstrække disse rettigheder til andre medlemsstater.

112. Maxicar foretager derefter en detaljeret analyse af Magill-dommen og kommer til den konklusion, at de faktuelle ligheder mellem Magill-sagen og den foreliggende sag gør enhver anden betragtning overflødig. Det må derfor fastslås, at der foreligger misbrug af dominerende stilling.

113. Den belgiske og den nederlandske regering henviser ligeledes til Volvo- og Magill-dommene. Den belgiske regering finder, at besvarelsen i CICRA og Maxicar-dommen ikke skal ændres.

114. Den nederlandske regering anfører, at forelæggelseskendelsen kun indeholder få oplysninger. Men det er lidet sandsynligt, at et afslag på et give licens i denne sag skulle kunne hindre, at et nyt produkt sættes på markedet. Forskning og udvikling kræver betydelige investeringer, som rettighedsindehaveren har en legitim interesse i at få dækket. Priserne ville stige voldsomt, hvis denne mulighed forsvandt. Med hensyn til, om automobilproducenterne forbeholder sig et afledt marked, hvorpå der ikke er nogen konkurrence, finder den nederlandske regering, at der må sondres mellem markedet for fremstilling af reservedele, distributionsmarkedet og forbrugsmarkedet. Fremstillingen beskyttes af mønsterretten. Med hensyn til distributionen henviser den nederlandske regering desuden til forordning (EF) nr. 1475/95 [52]. Hvorvidt en virksomhed, der benytter en dominerende stilling på dette område, handler ulovligt eller ej, beror på, om (de godkendte) forhandlere og andre distributører har den frihed, som de har ret til.

115. Automobilproducenterne synes at have forbeholdt sig forbrugermarkedet for reservedele. De uafhængige reparationsværksteder bør imidlertid også have adgang til dette marked. I sidste instans tilkommer det den nationale ret at bedømme, om det på grundlag af de faktiske omstændigheder kan fastlås, at der foreligger misbrug af dominerende stilling.

52 — Kommissionens forordning af 28.6.1995 om anvendelse af traktatens artikel 85, stk. 3 (nu artikel 81, stk. 3, EF), på kategorier af salgs- og serviceaftaler vedrørende motorkøretøjer (EFT L 145, s. 25).

116. Kommissionen henviser endelig med hensyn til besvarelsen af det andet spørgsmål til CICRA og Maxicar-dommen fra 1988 og til Volvo-dommen, som er afsagt samme år. Den konkluderer, at sagsøgeren efter de sparsomme oplysninger i forelæggelseskendelsen ikke kan beskyldes for at have handlet på en af de måder, der i de nævnte domme anses for at være udtryk for misbrug. Desuden er betydningen af de præjudicielle spørgsmål mere begrænset i denne sag end i Volvo-sagen. Det andet spørgsmål skal derfor besvares således, at der ikke i denne sag foreligger misbrug af dominerende stilling.

Stillingtagen

117. Ordlyden af det andet spørgsmål svarer også i vid udstrækning til det andet spørgsmål i CICRA og Maxicar-dommen. Jeg må således først og fremmest henvise til denne dom, hvori Domstolen fastslog, at en mønsterregistrering af enkeltdele til automobilkarrosserier ikke i sig selv udgør et misbrug af en dominerende stilling som omhandlet i traktatens artikel 86. Som eksempel på misbrug i forbindelse med udøvelsen af eneretten nævnte Domstolen, at en virksomhed vilkårligt nægter at levere reservedele til selvstændige reparationsværksteder, fastsætter urimeligt høje reservedelspriser eller beslutter ikke længere at fremstille reservedele til en bestemt model, selv om der stadig findes et stort antal biler af denne model, forudsat at en sådan adfærd kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne. Så vidt det er muligt at konstatere på grundlag af de sparsomme oplysninger i forelæggelseskendelsen, synes der ikke at foreligge sådan optræden i denne sag. Det andet spørgsmål i denne sag bør herefter besvares på samme måde som spørgsmålet i den tidligere dom.

118. Maxicar finder imidlertid, at der ligeledes foreligger misbrug af dominerende stilling, når der gives enerettigheder til reservedele, som ikke i sig selv har nogen selvstændig æstetisk værdi. Som jeg flere gange har fremhævet, tilkommer det medlemsstaterne at fastsætte, hvilke betingelser der skal være opfyldt for at indrømme en mønsterrettighed. Den omstændighed, at en producent opnår en beskyttet ret til karrosseridele på grundlag af lovgivningen i en medlemsstat, kan ikke udgøre et misbrug, selv om Maxicar finder, at delene ikke er beskyttelsesværdige. Denne retstilstand er på ingen måde ændret ved direktiv 98/71, som i artikel 14 bestemmer, at medlemsstaterne, indtil der vedtages ændringer til direktivet på forslag af Kommissionen, »opretholder [...] deres gældende ret vedrørende brugen af mønstret for en komponent, der anvendes til reparation af et sammensat produkt, således at det atter får sit oprindelige udseende«.

119. Med hensyn til den af Maxicar påberåbte forpligtelse til at give andre licens, har

Domstolen ligeledes i 1988 fastslået i Volvo-sagen [53], at »den ret, indehaveren af et beskyttet mønster har til at forhindre, at andre uden hans tilladelse fremstiller, sælger eller indfører produkter, der er omfattet af mønsterretten, udgør mønsterrettens egentlige indhold. Heraf følger dels, at en forpligtelse for indehaveren af et beskyttet mønster til — selv mod betaling af en rimelig licensafgift — at give andre licens til levering af produkter, der er omfattet af mønsterretten, ville indebære, at eneretten mistede sit egentlige indhold, dels, at nægtelse af at indrømme en sådan licens ikke i sig selv kan udgøre et misbrug af en dominerende stilling« [54]. Sagsøgeren i denne sag er således i princippet heller ikke forpligtet til at indrømme andre licens.

120. Maxicar påberåber sig imidlertid Magill-dommen, hvoraf det hævdes at kunne udledes, at der er tale om misbrug af en dominerende stilling i den foreliggende sag. De faktiske omstændigheder i Magill-sagen var som følger: Tre tv-selskaber, hvis programmer kan modtages af de fleste husstande i Irland og i 30 til 40% af husstandene i Nordirland, offentliggjorde hver især deres egne programoversigter og forbeholdt sig ophavsretten til oversigterne i henhold til den nationale lovgivning for at hindre gengivelse af oversigterne fra tredjemands side. De udgav til dels selv deres ugentlige tv-programblad eller udgav det gennem et i dette øjemed oprettet selskab. Der fandtes således ikke på det for sagerne relevante tidspunkt noget generelt ugentligt tv-programblad på markedet i Irland og Nordirland [55].

121. Retten i første instans fandt, at selv om det er klart, at udøvelsen af eneretten til at reproducere det beskyttede værk ikke i sig selv udgør et misbrug, stiller sagen sig anderledes, såfremt det i betragtning af de særlige omstændigheder i det enkelte tilfælde viser sig, at betingelserne for og de nærmere regler om udøvelsen af eneretten i realiteten forfølger et mål, der klart er i strid med formålet med artikel 86. I så fald udøves ophavsretten nemlig ikke længere i overensstemmelse med dens afgørende funktion, jf. traktatens artikel 36, som er at sikre ophavsmanden beskyttelse af værket og at belønne hans kreative indsats under hensyntagen til de mål, som navnlig forfølges med artikel 86. Retten konkluderede, at i et sådant tilfælde medfører fællesskabsrettens forrang, navnlig for så vidt angår så grundlæggende principper som principperne om frie varebevægelser og fri konkurrence, at nationale regler om immaterialret, der strider mod disse principper, må vige [56].

122. Retten fastslog, at der forelå et sådant misbrug, eftersom tv-stationerne ved at forbeholde sig eneretten til at offentliggøre

53 — Den i fodnote 50 anførte dom.
54 — Den i fodnote 50 anførte dom, præmis 8.
55 — Den i fodnote 32 anførte Magill-dom, præmis 6 ff.
56 — Den i fodnote 32 anførte Magill-dom, præmis 28.

deres ugentlige tv-programoversigter forhindrede, at der fremkom et nyt produkt på markedet, nemlig et nyt generelt tv-blad, som kunne konkurrere med deres eget blad. De udnyttede således deres ophavsret til deres programoversigter til at sikre sig et monopol på det afledte marked for ugentlige tv-programblade i Irland og Nordirland. Dommen blev stadfæstet af Domstolen.

123. Selv om sondringen mellem eksistensen af og udøvelsen af en industriel ejendomsrettighed ikke længere anvendes, eftersom begrænsningen af de frie varebevægelser anses for at være begrundet i varemærkerettens særlige genstand [57], bekræftede Domstolen i Magill-dommen med henvisning til Volvo-dommen endnu en gang, at fastsættelsen af betingelserne for og de nærmere regler om beskyttelse af en immaterialrettighed henhører under national ret, så længe der ikke er tilvejebragt ensartethed inden for Fællesskabet eller sket en tilnærmelse af lovgivningerne, og at eneretten til reproduktion er en af ophavsmandens væsentligste særrettigheder, hvorfor en nægtelse af at give en licens, selv om der er tale om en virksomhed i en dominerende stilling, ikke i sig selv kan udgøre et misbrug heraf [58]. Domstolen tilføjede — på ny med henvisning til Volvo-dommen — at udøvelsen af eneretten under særlige omstændigheder kan føre til, at der foreligger et misbrug [59]. Magill-dommen ændrede således ikke retspraksis i henhold til Volvo-dommen. I denne dom havde Domstolen allerede fastslået, at nægtelse af at indrømme en licens på området for reservedele til automobiler ikke i sig selv kan udgøre et misbrug af en dominerende stilling [60].

124. Domstolen fandt, at der forelå særlige omstændigheder i Magill-sagen, som førte til, at der forelå et misbrug. Domstolen fremhævede særligt, i overensstemmelse med Rettens konstateringer, at der hverken reelt eller potentielt fandtes et produkt, der kunne træde i stedet for et ugentligt tv-programblad, som gør det muligt for brugerne at afgøre på forhånd, hvilke programmer de ønsker at se, og i givet fald at planlægge deres fritidsaktiviteter i overensstemmelse hermed. Domstolen fremhævede yderligere, at Retten havde fastslået, at der var en særlig, konstant og regelmæssig efterspørgsel på et sådant blad [61].

125. I den foreliggende sag er problemet imidlertid ikke, at udøvelsen af eneretten er til hinder for at introducere et helt nyt produkt på markedet. De omhandlede reservedele til automobiler er ikke et sådant nyt produkt, eftersom de netop skal være identiske med originaldelene. Det andet spørgsmål kan derfor ikke på grundlag af Magill-dommen besvares på anden måde

57 — Dom af 17.10.1990, sag C-10/89, Hag II, Sml. I, s. 3711.
58 — Den i fodnote 32 anførte Magill-dom, præmis 49.
59 — Den i fodnote 32 anførte Magill-dom, præmis 50.
60 — Den i fodnote 50 anførte Volvo-dom, præmis 8.
61 — Den i fodnote 32 anførte Magill-dom, præmis 52.

end i CICRA og Maxicar- samt Volvo-dommene fra 1988.

126. Jeg kan således konkludere med hensyn til de to første spørgsmål, at traktatens artikel 30-36 skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for, at indehaveren af en intellektuel eller industriel ejendomsret i en medlemsstat kan påberåbe sig sin eneret for at forbyde tredjemand at fremstille og sælge enkelte karrosseridele og at eksportere dem til en anden medlemsstat, når de samlet udgør karrosseriet til et automobil, der allerede er bragt på markedet, dvs. enkelte karrosseridele, der udbydes på markedet som reservedele til samme automobil, forudsat at dette ikke er udtryk for forskelsbehandling.

127. Ligeledes udgør mønsterregistrering af enkeltdele til automobilkarrosserier ikke i sig selv et misbrug af en dominerende stilling som omhandlet i EF-traktatens artikel 86. Tilsvarende gælder udøvelsen af eneretten i henhold til sådanne mønstre, såfremt udøvelsen ikke fører til, at virksomheden handler på en måde, der er udtryk for misbrug, f.eks. at den fastsætter urimeligt høje reservedelspriser eller vilkårligt nægter at levere reservedele til selvstændige reparationsværksteder.

128. Jeg har allerede nævnt, at retstilstanden for reservedele til automobiler ikke er blevet ændret ved direktiv 98/71, idet direktivet udtrykkeligt fastsætter en overgangsperiode, i løbet af hvilken medlemsstaterne opretholder deres gældende bestemmelser[62]. Der er tale om en såkaldt »stand-still«-klausul, i henhold til hvilken de nationale lovgivninger — så længe der ikke er sket ændringer i direktivet — kun kan ændres i retning af, at varebevægelserne liberaliseres.

129. Når direktivet skal ændres, må lovgiver tage stilling til, om der faktisk ikke skal gives mulighed for at pålægge tvangslicenser. Dette forekommer hensigtsmæssigt, især eftersom reservedele ikke alle er afgørende for køretøjets samlede ydre udseende, og fordi den intellektuelle designpræstation for hver enkelt del kan variere og i visse tilfælde ikke kan begrunde begrænsninger for de frie varebevægelser. Men på nuværende tidspunkt, og indtil der er gennemført en regulering på europæisk niveau, må vi holde os til det ovenfor nævnte resultat. Med andre ord og stadig med forbehold for den sparsomme beskrivelse af de faktiske omstændigheder, som vi har fået forelagt, synes den franske ret ikke at have anlagt en fejlagtig fortolkning af traktatens artikel 30-36 og artikel 86. Selv om dette skulle være tilfældet, ville en sådan fejlagtig fortolkning imidlertid ikke udgøre en så alvorlig tilsidesættelse af generelle og grundlæggende principper, at der ville være tale om en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper.

62 — Artikel 14 i direktiv 98/71.

F — Forslag til afgørelse

130. Sammenfattende foreslår jeg Domstolen at besvare de præjudicielle spørgsmål således:

»En retsafgørelse truffet af en ret i en medlemsstat er ikke i en anden medlemsstat i strid med grundlæggende retsprincipper i Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 1's forstand, fordi den anerkender en industriel eller intellektuel ejendomsret til enkeltdele, der tilsammen udgør karrosseriet til et automobil, som allerede findes på markedet, og giver beskyttelse til indehaveren af en sådan eneret ved, at det under trussel om sanktioner forbydes andre personer, dvs. personer, der driver erhvervsvirksomhed i en anden medlemsstat, at fremstille, sælge, importere eller eksportere disse dele til eller fra den medlemsstat, hvori dommen er afsagt. Dette gælder, selv om retsordenen i den anden medlemsstat — den stat, som begæringen rettes til — ikke giver mulighed herfor, eller den dom, der skal fuldbyrdes, beror på en fejlagtig fortolkning af fællesskabsretten, eftersom det kun er i undtagelsestilfælde, at der foreligger en tilsidesættelse af grundlæggende retsprincipper, dvs. kun såfremt grundlæggende retsprincipper tilsidesættes.«